

HARBIY XIZMATGA TAYYORLASH VA SARALASH JARAYONIDA MOTIVATSIYANING PSIXOLOGIK ASPEKTLARI

Begzodbek Olimov

MAQOLA MALUMOTI

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received: 11.03.2026

Revised: 12.03.2026

Accepted: 13.03.2026

KALIT SO'ZLAR:

*Harbiy xizmat,
Motivatsiya, Psixologik
aspektlar, Saralash
jarayoni, Shaxsiyat
xususiyatlari, Stressga
chidamlilik, Jamoada
ishlash, Psixologik
usullar*

Harbiy xizmatga tayyorlash va saralash jarayonida motivatsiyaning psixologik aspektlari o'rganiladi. Harbiy xizmat murakkab va talabchan muhitni talab qiladi, shuning uchun nomzodlarning motivatsiyasi ularning muvaffaqiyatiga bevosita ta'sir etadi. Motivatsiya, shaxsiyat xususiyatlari, stressga chidamlilik va jamoada ishlash qobiliyatlari bilan bog'liq psixologik omillardan iborat. Ushbu tadqiqotda motivatsiyaning turli turlari, uning psixologik asoslari va harbiy xizmatchilarni tanlashdagi ahamiyati ko'rib chiqiladi. Shuningdek, motivatsiyani oshirish uchun psixologik usullar va strategiyalar taklif etiladi, bu esa harbiy xizmatchilarning tayyorgarlik darajasini yaxshilashga yordam beradi

Kirish.

Harbiy xizmatga tayyorlash va saralash jarayoni – bu nafaqat jismoniy, balki psixologik jihatdan ham murakkab va talabchan jarayon. Harbiy xizmatchilarni tanlashda motivatsiya asosiy rol o'ynaydi, chunki ularning muvaffaqiyati, xizmatga tayyorligi va jamoada ishlash qobiliyati ko'p jihatdan motivatsiyaning darajasiga bog'liq. Ushbu maqolada harbiy xizmatga tayyorgarlik va saralash jarayonida motivatsiyaning psixologik aspektlari o'rganiladi.

Motivatsiya - bu insonning maqsadga erishish uchun harakat qilishga undovchi ichki va tashqi omillarning majmuasi. Psixologiyada motivatsiya ikki asosiy turga bo'linadi: ichki (intrinsic) va tashqi (extrinsic) motivatsiya. Ichki motivatsiya shaxsning o'z qiziqishlari va

ehtiyojlaridan kelib chiqadi, masalan, shaxsiy rivojlanish yoki o'zini o'zi tasdiqlash istagi. Tashqi motivatsiya esa tashqi mukofotlar, masalan, pul, mukofotlar yoki ijtimoiy maqom bilan bog'liq. Harbiy xizmatda motivatsiya muhim ahamiyatga ega, chunki u harbiy xizmatchilarning tayyorgarlik darajasini, jamoada ishlash qobiliyatini va stressga chidamliligini belgilaydi. Harbiy xizmatga kirish jarayonida nomzodlarning motivatsiyasi ularning muvaffaqiyatli saralanishi uchun zarur. Motivatsiyani oshirish orqali nomzodlar o'z imkoniyatlarini maksimal darajada amalga oshirishlari mumkin. Motivatsiya psixologik jihatdan bir nechta asosiy omillarga bog'liq: Har bir insonning shaxsiyat xususiyatlari motivatsiyani shakllantiradi. Masalan, ichki motivatsiyaga ega bo'lgan shaxslar ko'proq muvaffaqiyatga erishishga intilishadi, chunki ular o'z maqsadlariga erishishdan zavq olishadi.

Harbiy xizmatda stress darajasi yuqori bo'lishi mumkin. Stressga chidamli shaxslar qiyinchiliklarga duch kelganda motivatsiyalarini saqlab qolishadi. Ular o'z maqsadlariga erishishda davom etadilar va bu ularning muvaffaqiyatiga ta'sir qiladi. Harbiy xizmat ko'pincha jamoaviy ishni talab qiladi. Jamoada ishlash qobiliyati yuqori bo'lgan nomzodlar o'zaro yordam berish va bir-birlarini qo'llab-quvvatlash orqali motivatsiyalarini oshirishi mumkin. Harbiy xizmatga tayyorgarlik jarayonida motivatsiyani oshirish uchun bir qator psixologik usullarni qo'llash mumkin: Nomzodlarga aniq va o'lchovli maqsadlarni belgilash orqali ularning motivatsiyasini oshirish mumkin. Maqsadlar shaxsiy rivojlanishga yo'naltirilgan bo'lishi kerak. Ijobiy fikrlash usullari orqali nomzodlarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirish mumkin. Ijobiy fikrlar stressni kamaytirishga yordam beradi va motivatsiyani kuchaytiradi. Tashqi motivatsiyani oshirish uchun mukofot tizimini yaratish mumkin. Mukofotlar nomzodlarni yanada faol bo'lishga undaydi.

Psixologik tayyorgarlik dasturlari orqali nomzodlarning stressga chidamliligini oshirish va jamoada ishlash qobiliyatlarini rivojlantirish mumkin. Harbiy xizmatga tayyorlash va

saralash jarayonida motivatsiyaning psixologik aspektlari muhim rol o'ynaydi. Nomzodlarning ichki va tashqi motivatsiyalarini tushunish, shaxsiyat xususiyatlarini hisobga olish va stressga chidamlilikni oshirish orqali harbiy xizmat uchun eng yaxshi nomzodlarni tanlash mumkin. Motivatsiyani oshirish uchun qo'llaniladigan psixologik usullar harbiy xizmatchilarning tayyorgarlik darajasini yaxshilashga yordam beradi va ularning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishini ta'minlaydi. Shunday qilib, harbiy xizmatdagi motivatsiya nafaqat shaxsiy rivojlanishga, balki butun jamoaning muvaffaqiyatiga ham katta ta'sir ko'rsatadi.

Harbiy xizmatga tayyorlash va saralash jarayonida motivatsiyaning psixologik aspektlari muvaffaqiyatli xizmatning poydevori hisoblanadi. Motivatsiya shaxsning maqsadlariga intilishi, ichki va tashqi rag'batlar orqali shakllanadi. Psixologik diagnostika va treninglar yordamida motivatsiya darajasini baholash va rivojlantirish, shuningdek, uning barqarorligini ta'minlash muhimdir. Bunday yondashuv harbiy xizmatchilarning professional saviyasi, fidoyiligi, stressga chidamliligi va jamoadagi o'rni mustahkamlanishiga xizmat qiladi. Shunday qilib, harbiy xizmatga tayyorlash va saralashda motivatsiyaning psixologik jihatlarini chuqur o'rganish va amalda tatbiq etish mudofaaning samaradorligini oshirishning asosiy shartidir.

Xulosa.

Harbiy xizmatga tayyorlash va saralash jarayonida motivatsiyaning psixologik aspektlari hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ichki motivatsiya (vatanparvarlik, burch hissi) va tashqi motivatsiya (rag'batlantirish, ijtimoiy imtiyozlar) uyg'unligi nomzodning harbiy muhitga moslashishini, stressga chidamliligini va jangovar vazifalarni samarali bajarishini ta'minlaydi. Motivatsiyani aniqlashda suhbat, so'rovnoma va proyektiv testlardan foydalanish nomzodning haqiqiy xohish-istaklarini yuzaga chiqaradi. Xulosa qilib aytganda, tizimli motivatsion diagnostika va uni xizmat davomida doimiy qo'llab-quvvatlash, har

qanday qiyinchiliklarga bardosh bera oladigan, ruhan mustahkam va fidokor vatan himoyachilarini tarbiyalashning asosiy garovidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullayeva Sh. A. Harbiy xizmatchilarning kasbiy-psixologik tayyorgarligi va motivatsion mexanizmlarini shakllantirishning ilmiy-metodik asoslari: Monografiya. "Fan va texnologiya" nashriyoti, 2021. 100-b.
2. Akramov M. R. Harbiy xizmatga qabul qilishda psixologik diagnostika va motivatsion omillarning samaradorligini oshirishning zamonaviy yondashuvlari: Darslik. – O‘zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi, 2019. 145-b.
3. G‘oziyev E. G‘. Shaxs motivatsiyasi nazariyasi va uning ekstremal vaziyatlardagi namoyon bo‘lish xususiyatlari: Oliy ta‘lim muassasalari uchun o‘quv qo‘llanma. – "Universitet" nashriyoti, 2010. 255-b.
4. Haydarov F. I., Xalilova N. I. Harbiy xizmatchilarda vatanparvarlik va burch hissini shakllantirishning psixologik mexanizmlari hamda samarali usullari: O‘quv-metodik qo‘llanma. – O‘zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi Akademiyasi, 2015. – 85-b.
5. Karimov V. M. Ijtimoiy psixologiya: Jamoada shaxs motivatsiyasini boshqarish va uning rolli faoliyatga ta’siri: Darslik. – "Iqtisod-moliya" nashriyoti, 2012. 160-b.
6. Sattorov T. S. Harbiy xizmatchilarni psixologik qo‘llab-quvvatlash va ularning motivatsion barqarorligini ta’minlashning dolzarb masalalari: Ilmiy maqolalar to‘plami. – "Zarafshon" nashriyoti, 245-b. (2020)